Η έρευνα-άλμπουμ

Από το βιβλίο **ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΘΕΣΜΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ** του **René Laffite** και της ομάδας «**Προς μια Θεσμική παιδαγωγική**».

μετάφραση: **Χάρης Παπαδόπουλος**

*

Αυτό που ακολουθεί δεν είναι παρά μία υπενθύμιση των βασικών στοιχείων. Μια λεπτομερής ανάλυση μιας εξόδου-έρευνας και της κατασκευής ενός άλμπουμ-απολογισμού σε μια ετερογενή τάξη είναι διαθέσιμη στο VPI, σελ. 54-68 (βλ. επίσης πιο κάτω σελ.////).

Η έρευνα

- Άνοιγμα της τάξης στον κόσμο, έξοδος, διεύρυνση των οριζόντων, μεγάλωμα…
- Μια άλλη παλέτα παιδαγωγικών μεσολαβήσεων…
- Πληροφόρηση:
    - Για μένα τον ίδιο
    - Για τους άλλους: τους αλληλογράφους, τους αναγνώστες της εφημερίδας…
- Η ευκαιρία μπορεί να έρθει:
    - Από την τάξη: ενδιαφέρον που εκδηλώθηκε μέσα από τα ελεύθερα κείμενα, το «Τι νέα;», το κουτί των ερωτήσεων, μια συζήτηση, μια έρευνα, μια σκέψη…
    - Από τους αλληλογράφους: ερώτηση στο συλλογικό γράμμα τους ή σε κάποιο ατομικό γράμμα (το θέμα πρέπει να ενδιαφέρει μια πλειοψηφία παιδιών)…
- Δημιουργώντας τις ευκαιρίες…
    - η έρευνα διαταράσσει τις συνήθειες (αγωνία), αλλά δεν πρέπει να διαταράσσει την τάξη: πρέπει να την κάνουμε *κοινότοπη*, που σημαίνει να οργανώσουμε την τάξη και τον χρόνο για να υποδεχθούμε το απρόβλεπτο. Μια πρόβλεψη στο ωρολόγιο πρόγραμμα θα ήταν αρκετή (*Έρευνα/Άλμπουμ* ή … διάφορα εργαστήρια, για παράδειγμα).
    - Αξίζει καμιά φορά να διαθέσουμε δύο ή τρεις μέρες από το πρόγραμμα για να πραγματοποιήσουμε την έρευνα και το άλμπουμ. Συζητήστε με τα παιδιά για να το εκλάβουν ως μία *συνήθη* εργασία (περίπου μια έρευνα το τρίμηνο).
- Στην αρχή, καλύτερα να αποφύγετε τις *μεγάλες εξόδους* που απαιτούν σημαντικά μέτρα ασφάλειας (σταθμοί, μετρό, επίσκεψη σε εργοστάσια…). Ασκηθείτε με πιο μικρές επισκέψεις (τάδε εργάτης ή τεχνίτης στη δουλειά του), ή πιο *πλαισιωμένες* (επίσκεψη σ' ένα θέατρο, σ' ένα φούρνο…). Μία σύντομη επίσκεψη 20 λεπτών μπορεί να γεννήσει εργασίες και ένα άλμπουμ εξίσου συναρπαστικά όσο και μια μεγάλη έρευνα.
- Οι αποφάσεις παίρνονται στο Συμβούλιο (εκτός αν είναι κάτι επείγον): η προετοιμασία, η ίδια η έρευνα και η πραγματοποίηση του άλμπουμ.

Ιδού, ένας τρόπος ενέργειας (όχι ένα υπόδειγμα):

Η προετοιμασία

Ο σκοπός, το νόημα

Πού πάμε; Τι θα κάνουμε; Γιατί; Για ποιον;

Δεν πρόκειται εδώ να αραδιάσουμε σκοπούς και στόχους για να δικαιολογηθούμε σε κάποιον λίγο-πολύ φανταστικό ελεγκτή αλλά να τοποθετήσουμε το νόημα αυτού που κάνουμε σε σχέση με τα παιδιά: δεν πρόκειται για μια έξοδο-περίπατο (που μπορεί να αποφασιστεί για μια άλλη μέρα).

Η «δουλειά των αναπαραστάσεων»

- Δεν παρατηρεί κανείς παρά αυτό που ψάχνει…
- Να κάνουμε λίγο χώρο… στο κεφάλι μας. Το παιδί , όπως και ο ενήλικος, δημιουργεί από τον κόσμο γύρω του μια δική του εικόνα, καμιά φορά θολή, στερεοτυπική, σημαδεμένη από μια προσωπική εμπειρία αναγκαστικά περιορισμένη. Πρόκειται συχνά για λανθασμένες αναπαραστάσεις αλλά που εκείνη τη στιγμή καλύπτουν το παιδί. Θα ήταν αυταπάτη να θέλουμε μέσα από την απλή εξήγηση ή την πειθώ να υποκαταστήσουμε αυτές τις προ-συνειδητές αναπαραστάσεις με έννοιες πιο λειτουργικές. Πριν τις κάνουμε να μετακινηθούν, είναι αναγκαίο να «βγουν», να εκφραστούν και να αντιπαρατεθούν με άλλες. Είναι μια εργασία συνεχής, που δεν περιορίζεται στην έρευνα άλμπουμ. Σε ό,τι μας αφορά εδώ: «λέω αυτό που θεωρώ ότι γνωρίζω πάνω στο θέμα και λέω επίσης τα ερωτήματά μου». Το σημαντικό είναι να μιλήσουμε γι’ αυτά, να φανταστούμε μαζί εκείνα που θα δούμε: να ξέρουμε τι είναι αυτό που θέλουμε να ξέρουμε.
- Ένας τρόπος δράσης (ανάμεσα σε άλλους):
    - Συζήτηση (*καταιγισμός ιδεών*): αποδεχόμαστε όλες τις ερωτήσεις (καμιά φορά παράδοξες: «οι μπότες των πυροσβεστών τρυπάνε τις κάλτσες τους;», «άραγε ένας πυροσβέστης μπορεί να σβήνει τα πρόστιμα;»…), που τις γράφει στον πίνακα ο δάσκαλος.
    - Δυο μαθητές (ή και όλοι, ανάλογα με το επίπεδό τους στην γραφή) αντιγράφουν από τον πίνακα
    - Την επομένη ο καθένας επιλέγει τις ερωτήσεις που θέλει: αυτές που έχει προτείνει ο ίδιος ή άλλες, που τις επιλέγει από τη λίστα (προβλέψτε ένα «παιχνίδι»)

Η οργάνωση

Για μια σημαντική έξοδο, χρειάζεται ένα Συμβούλιο «σπέσιαλ – έρευνα».

Συγκρότηση των ομάδων (ανάλογα με τα επίπεδα συμπεριφοράς και τα ενδιαφέροντα).

Οι κανόνες:

- Η ασφάλεια στη διαδρομή και στους τόπους της έρευνας
- Στις συνεντεύξεις, οι «μικροί» περνάνε μπροστά και μιλάνε πρώτοι
- Ακούω όποιον μιλάει, υπακούω τον υπεύθυνο της ομάδας, κτλ.
  Πάντοτε το νόημα: κανείς δεν είναι υποχρεωμένος να κάνει μια έρευνα, αλλιώς εύκολα περνάει στους *ενοχλητικούς…* Μια δυνατότητα: στην αρχή προβλέψτε μια έξοδο που να μπορείτε εύκολα να την αρνηθείτε και να γυρίσετε πίσω με την πρώτη παραβίαση των κανόνων: δεν παίζουμε εδώ…
  Το υλικό και ο εξοπλισμός που χρειάζεται (υλικά γραφής, περίπτωση βροχής…).

Λάβετε υπόψη τη νομοθεσία (ενημερώστε και τα παιδιά): ενημερώστε τον διευθυντή, τους γονείς για να πλαισιώσουν… Ενημερωθείτε σχετικά.

Η μέρα της έρευνας

- Ο δάσκαλος δεν διστάζει να κάνει τον «πρόεδρο της συνάντησης» για να καναλιζάρει τις ερωτήσεις των μαθητών και… τις απαντήσεις του αυτοσχέδιου κονφερανσιέ.
- Είναι σημαντικό να γίνεται δεκτό το ενδιαφέρον του καθενός ανάλογα με την ηλικία του ή το επίπεδο συμπεριφοράς του («δεν κοροϊδεύουμε»…)
- Καμιά φορά υπάρχουν απρόοπτα:
    - Κατά τη διαδρομή: πηγαίναμε να δούμε τη γέφυρα του Σατού, και τελικά τα παιδιά πήραν συνέντευξη από έναν ναυτικό πάνω στη βάρκα του…
    - Στους τόπους της έρευνας: υπέροχες γυμνές γυναίκες (και ακόμη χειρότερα) στολίζουν το γραφείο των κλειδούχων του σταθμού… (το ιδανικό ασφαλώς για να αποφύγει κανείς τις εκπλήξεις είναι να έχει επισκεφτεί εκ των προτέρων τους χώρους και, επ' ευκαιρία, να συναντήσει τους ανθρώπους που θα δεχθούν τα παιδιά).
    - Ο καθένας σημειώνει αυτό που μπορεί, όπως μπορεί (σχέδιο, μεμονωμένες λέξεις, αριθμούς…) ανάλογα με το επίπεδό του (για το άλμπουμ, για να μην ξεχάσει). Ο δάσκαλος επίσης, που μπορεί να χρησιμοποιήσει ενδεχομένως «κυνηγούς σύνθετων λέξεων ή αριθμών» (*ο τάδε και ο τάδε, να σημειώσουν: «θάλαμος καταιονισμού» και μεγάλος πύργος=70 μέτρα!)*

Το άλμπουμ

Ο αναγνώστης θα βρει πιο κάτω ένα κείμενο που καταγράφει ακριβώς έναν τρόπο ανάμεσα σε άλλους για την πραγματοποίηση ενός συλλογικού άλμπουμ μετά από μία έξοδο-έρευνα (βλ. σελ.////). Αρκούμαστε εδώ σε μερικές παρατηρήσεις:

- Όποιο και να είναι το μέγεθός του, το άλμπουμ πρέπει να είναι ευανάγνωστο και ευχάριστο. Δεν χρειάζεται να ζυγίζει 10 κιλά ή να είναι ένα έργο τέχνης, αλλά να είναι πάντοτε ένα μικρό «αριστούργημα» στο μέτρο των δυνατοτήτων μας. Καλύτερα μέτριο παρά να μείνει ατελείωτο. (Ένα άλμπουμ πλαστικοποιημένο είναι πιο ωραίο, πιο ανθεκτικό, αλλά… πιο ακριβό).
- Αφού τελειώσει, φτιάχνουμε μια περίληψη για τη σχολική εφημερίδα, μια καρτέλα για την καρτελοθήκη τεκμηρίωσης της τάξης, τα αρχεία, το τετράδιο των φυσικών επιστημών, κτλ.
- Αρχειοθετούμε τα αριθμητικά και μαθηματικά δεδομένα για τα «προβλήματα και έρευνες» (βλ. πιο κάτω, σελ. ////).
- Συμβαίνει να επανέλθουμε αργότερα σε ένα συγκεκριμένο σημείο για να εμβαθύνουμε την τάδε ή την τάδε πλευρά.
- …

Άλλα άλμπουμ

Το άλμπουμ μπορεί να είναι άλλο πράγμα από έναν απολογισμό έρευνας (που μπορεί, άλλωστε, να περιοριστεί σε μία σύντομη περίληψη που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα).

- Μια επίσκεψη εξπρές (οι τεχνίτες αλλάζουν ένα τζάμι…)

- Ένα μίνι-άλμπουμ (μειωμένο σχήμα 21×29,7): Ο Φρεντερίκ μας έδειξε τον Τζο, το ινδικό του χοιρίδιο…
- Θεματικά άλμπουμ (που μπορούν να υποδεχθούν τα ελεύθερα κείμενα που δεν επιλέχθηκαν για την εφημερίδα):
    - «όταν ήμουν μικρός νόμιζα ότι…»
    - «τα όνειρά μας…»
    - «τι μας έτυχε όταν πουλάγαμε την εφημερίδα μας…»
    - «το σπίτι μας όταν δεν ήμουν ούτε ενός χρόνου», κτλ.

♦

Η έρευνα, το συλλογικό άλμπουμ: επιπλέον σύνθετες καταστάσεις, ευκαιρίες για προσωπικές νίκες και για συχνά αναπάντεχες συναντήσεις. Εδώ επίσης, όλα αυτά δεν αποκτούν το νόημά τους παρά συνδεδεμένα με άλλα στοιχεία του *ατόμιουμ*[1], εδώ επίσης εμφανίζονται *δευτερογενή αποτελέσματα* πέραν των αρχικών στόχων. Το επόμενο κείμενο μας δίνει μια γεύση.

[1] Ο Φερνάν Ουρί χρησιμοποιεί την εικόνα του **ατόμιουμ** για να εξηγήσει **τον σύνθετο χαρακτήρα της θεσμισμένης συνεργατικής τάξης**, αυτό το σύμπαν όπου **τα στοιχεία** αποτελούν ταυτόχρονα αιτίες και αποτελέσματα τα μεν σε σχέση με τα δε. Σ' αυτόν τον τόπο, είμαστε «ενεργούμενα» των διαφόρων στοιχείων, αλλά μπορούμε επίσης να ενεργήσουμε εμείς πάνω στα διάφορα στοιχεία. Απομονώνοντάς τα τους αφαιρούμε το νόημά τους. **Δεν έχουν νόημα παρά σε σχέση με το σύνολο**. Αν λείψει ένα στοιχείο, ούτε η δομή πλέον μπορεί να σταθεί. Ο σύνθετος χαρακτήρας της τάξης δεν κατοικοεδρεύει μόνο στις δραστηριότητες της τάξης αλλά και στους δεσμούς που οι δραστηριότητες, οι θεσμοί υφαίνουν μεταξύ τους. Το νόημα αναδύεται μέσα από την εμφάνιση αυτού του δικτύου. (ΣτΜ)